

ARGUMENTE PENTRU RESTAURAREA ȘTIINȚIFICĂ A CERAMICII

DOINA PETRACHE-LEMNY

Restaurarea-artă este o formulă relativ nouă și în parte acceptată mai ales de aceia care o practică și conștientizează actul în sine, de cei care, confrunțați cu o creație artistică distrusă, urmează s-o refacă, să-i redea câte ceva din prospețimea inițială. Restaurând, recompui, retrăind momentele creației, încerci să înțelegi metode și tehnici materiale și culori, te integrezi în substanța obiectului pentru a-l înțelege. Înțelegîndu-l, poți să-l refaci și să-i redai acea încărcătură de idei care o face să semnifice, să transmită un mesaj.

Dacă în crearea obiectului artistic, jocul imaginației și fantezia au avut rolul principal, în re-crearea lui, imaginația înseamnă capacitatea de a face analogii, de a intuit, fantezia își pierde din libertate, restauratorul încercînd să intre în ritmul creației originare. Luptînd cu distanța în timp dintre obiect și el, restauratorul se supune legilor creației prime, dar și regulilor unei abordări științifice a actului pe care-l înfăptuiește. Căci finalitatea restaurării — refacerea obiectului de muzeu — reclamă munca restauratorului, dar și a arheologului, primii care descoperă, identifică, îmbină fragmente în speranța descifrării unor limbaje criptice. Aceasta implică în mod inerent responsabilitatea față de creator, dar în același timp, și față de receptorul contemporan.

Iată de ce respectarea unor principii în restaurare este necesară, dar este cu atît mai necesară rediscutarea acestora, cu cît există opinii diferite referitoare la fiecare din principii.

Îmbinarea fragmentelor ceramice, după spălare și curățire chimică, constituie una din operațiunile esențiale în reconstituirea obiectului arheologic și unanim acceptată.

Există însă opinii, vehiculate mai ales în străinătate, conform cărora vasul nu trebuie completat, pentru că minimum de 45—50% din obiectul rezultat din îmbinarea fragmentelor redă forma și, acolo unde este cazul, și motivul pictat sau încrustat. Deci obiectul poate fi expus așa și pentru că o completare ar altera valoarea originalului.

Noi sîntem însă pentru completarea părților lipsă, atunci cînd fragmentele originale constituie minimum 50% și deci avem elemente suficiente pentru refacerea obiectului, din rațiuni utilitare, dar și estetice.

În cazul multor vase care urmează să fie întregite, sînt fragmente cu zone de îmbinare foarte mici și care asigură rezistența. Oricît de bun ar fi adezivul folosit, acesta cedează din cauza zonei de îmbinare mici care contrastează cu mărimea fragmentului. La unele vase, pereții sînt foarte groși și deci rezistența adezivului scade.

O primă etapă de redare a stabilității este executarea armăturilor metalice. Acestea însă nu sînt suficiente pentru echilibrarea vasului — vasul nu poate fi expus în poziția verticală firească, neavînd o bază stabilă. Pentru vizitatorul neavizat, armăturile metalice de susținere a fragmentelor ar ridica probleme și ar conduce la concluzii eronate. Deci

completarea cu gips în care să se încadreze armăturile se dovedește astfel necesară. Și aici opiniile sînt diferite: unii arheologi și, odată cu ei, restauratorii cu care lucrează, preferă completarea cu gips alb din două rațiuni:

— contrastul cu pasta ceramică este mai puternic și deci fotografiile sînt mult elocvente;

— mojararea gipsului cu oxizi metalici modifică parametrii de rezistență ai gipsului.

Noi opinăm pentru completarea cu gips colorat într-o nuanță apropiată dar nu identică cu pasta ceramicii.

Fotografiile pe care le folosim trebuie să fie de bună calitate, cu surprinderea celor mai mici detalii. Completarea cu gips alb nu este o condiție necesară pentru o bună fotografie, dimpotrivă, contrastul este supărător și stridența albului nu face decît să umbrească partea originală.

Pentru obținerea unei nuanțe apropiate pastei, cantitatea de oxizi mojarată în gips este destul de mică, iar gipsul folosit, cel indicat, este de bună calitate, astfel că parametrii de rezistență nu se modifică esențial.

Din aceleași temeri, unii restauratori realizează completările în alb și le pictează apoi în nuanțe apropiate în culori de apă. Ori, considerăm metoda din urmă cea mai puțin indicată; în afara faptului că pe completare culoarea nu se realizează uniform (gipsul absoarbe liantul culorii și rămîn pete), oricît de bine s-ar impregna, culoarea se curăță cu timpul.

Probleme speciale ridică vasele pictate și cu în crustații, îndeosebi vasele din cultura Cucuteni, în cazul cărora considerăm necesară întregirea pe completarea de gips a motivelor.

Opinia noastră în această situație ar putea să pară contrastantă cu precedentă. Pare numai, pentru că, în fapt, întregirea motivului, care constă în linii, puncte, contururi, nu necesită pictarea uniformă a unei suprafețe mari. Eventuala ștergere în timp, poate fi corectată fără riscul de a păta întreaga completare.

Năvalnica izbucnire de forme și culori, jocul de spirale și linii, inerția de labirinturi ce alcătuiesc un limbaj nu trebuie să fie întrerupte de o pată inexpresivă de gips alb. Completarea discretă a motivelor contribuie la armonizarea ansamblului obiectului artistic, la integrarea în ritmul său arhitectural, la re-crearea sa pentru a-i reda capacitatea de a semnifica.

ARGUMENTS POUR LA RESTAURATION SCIENTIFIQUE DE LA CÉRAMIQUE

R é s u m é

L'idée d'une pareille argumentation provient d'une certaine incertitude à appliquer quelques principes de restauration.

Beaucoup d'archéologues ne sont pas pour les interventions des restaurateurs qui, suivant les principes de la restauration, essaient de rendre aux objets archéologiques une forme qui ressemble à la forme initiale.

Nous vous proposons de soutenir ces principes, en vue de conférer aux pièces un plus de résistance et les aider à représenter correctement leur signification.